

STUDIA PAEDAGOGICA

DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ÎN EXPRIMAREA ORALĂ A ELEVILOR ÎN URMA APLICĂRII UNOR TEHNICI CREATIVE LA CLASĂ

Florica BODEA *

ABSTRACT. *The Development of Creativity in the Oral Expression of the Students Following the Application of some Creative Techniques in the Classroom.* By involving 4th grade students in a program to stimulate creativity in oral expression, we managed to increase the level of its development. Specifically, we applied 20 creative techniques initiated by Gianni Rodari in the Romanian language and literature lessons during one school year. Even if an important percentage of students obtained very good results also at the initial evaluation, from the analysis of the progress recorded, from the observation of the behavior, we found that the intervention program helped them a lot, increased their confidence and helped them to be aware of what it means to we creatively approach a requirement. I also showed that without systematic intervention, creativity does not develop by itself and as much. The results of the intervention are generally observed for all students in the class and in all subjects, as also found in the findings of the other teachers teaching the class.

Keywords: creativity, development, techniques, exercises, training, attitudes

Cuvinte-cheie: creativitate, dezvoltare, tehnici, exerciții, antrenare, atitudini

* Profesor învățământ primar la Școala Gimnazială *Silvania*, Șimleu Silvaniei. E-mail: floricakupau@yahoo.it.

Creativitatea a fost îndelung studiată de psihologi și de pedagogi din dorința de a înțelege ce este, dar și cum poate fi dezvoltată cât mai de timpuriu posibil. Ea este procesul prin care „se focalizează, într-o sinergie de factori biologici, psihologici, sociali, întreaga personalitate a individului și care are drept rezultat o idee sau un produs nou, original, cu sau fără utilitate socială”. (Munteanu, 1994, p. 44)

Creativitatea este importantă în toate compartimentele vieții sociale și, bineînțeles, la toate materiile școlare. Exprimarea este cu precădere dependentă de această caracteristică. Așa că, pornind de la acest considerent, am efectuat o cercetare experimentală la clasa a IV-a C la Școala Gimnazială „Silvania” din Șimleu Silvaniei, județul Sălaj, pentru a vedea în ce măsură aplicarea unui program ținut de exerciții pentru creativitate va duce la achiziții în ce privește exprimarea creativă a elevilor. Rezultatele au fost deosebite, îmbucurătoare, la toate categoriile de elevi din clasă, inclusiv la cei cu probleme de învățare. Întrucât merită să fie analizate mai detaliat, le vom prezenta în continuare.

Intervenția a fost precedată de o testare a nivelului de creativitate a exprimării orale la începutul anului școlar, fiind înregistrate rezultatele pe baza unor standarde curriculare de performanță stabilite. Colectivul de elevi al clasei a inclus 24 de elevi, dintre care 5 elevi cu CES, unul având tulburare de tip Asperger. Intervenția a fost planificată pe toată durata anului școlar și a constat în aplicarea în cadrul lecțiilor de limba și literatura română a 20 de tehnici de dezvoltare a creativității gândite de Gianni Rodari în lucrarea „Gramatica fanteziei”. Prin aceste tehnici am îndemnat elevii să lase frâu liber imaginației și să depășească teama de reguli, de greșeli, de conformitate exagerată în exprimare. Prezentarea lor va face subiectul unui alt material. La sfârșit am aplicat din nou o evaluare a nivelului de creativitate în exprimarea orală, ale cărei rezultate au fost comparate cu cele inițiale. De asemenea, într-un alt material voi prezenta rezultatele înregistrate în privința nivelului de creativitate în exprimarea scrisă obținute în urma acestei intervenții.

În privința rezultatelor obținute la reevaluarea creativității în exprimarea orală în urma experimentului, se constată o îmbunătățire a abilităților creative. Această îmbunătățire se explică datorită multitudinii exercițiilor în grup pe care le-am desfășurat în etapa experimentală. În grup toți învață de la fiecare deoarece fiecare dintre noi avem ceva bun de împărtășit celorlalți, iar unii sunt mai îndrăzneți, mai siguri pe ceea ce știu, așa că pot să îi stimuleze și pe ceilalți care sunt mai timizi sau mai neîncrezători. Rezultatele obținute ne demonstrează că în urma intervenției trei sferturi din clasă au ajuns la un nivel foarte bun al abilităților creative în exprimarea orală și acesta este un indiciu mai mult decât îmbucurător.

Așadar se poate afirma că la sfârșitul experimentului majoritatea elevilor din clasă au ajuns la un nivel foarte bun de dezvoltare a abilităților creative în exprimarea orală, ca dovadă a faptului că au participat activ și s-au implicat responsabil în activitățile propuse în cadrul intervenției.

Dezvoltarea creativității în exprimarea orală este și ea o achiziție importantă deoarece este cartea de vizită a copilului în orice situație. O dată ce școlarul mic înțelege că este important să fim creativi și înțelege și unele tehnici care ne ajută să fim mai creativi, deja l-am ajutat să facă un salt enorm în propria sa dezvoltare. Îmi amintesc cât erau unii copii de repetitivi în discuții simple, în compuneri, în alcătuirea de propoziții. Ajungeau unii să repete același cuvânt de două-trei ori într-un aliniat de compunere tocmai pentru că nu reușeau să găsească cuvinte cu înțeles asemănător sau pentru că nu aveau încă acea sensibilitate care să-i determine să caute alt cuvânt în limbajul lor activ care să diversifice propoziția sau compunerea. Am constatat în urma tehnicilor aplicate inclusiv acest rezultat vizibil: în discuții simple copiii au devenit mai creativi, mai plastici, au început să simtă unele detalii fine ale limbii vorbite pe care cu greu le puteau simți înaintea experimentului. Mă bucur pentru aceste achiziții și sunt sigură că ele vor rămâne pentru totdeauna în vocabularul lor activ deoarece au fost consolidate destul de bine, sunt destul de măricei pentru a le pricepe și deoarece majoritatea au fost sensibili dintotdeauna la aceste aspecte.

Abordarea pe care au avut-o elevii pe tot parcursul experimentului a fost una deschisă, așa cum însuși Rodari indică: „Creativitatea este sinonimă cu gândirea divergentă, capabilă să rupă schemele experienței. E creativă o minte întotdeauna în lucru, pornită să întrebe, se descopere probleme unde alții găsesc răspunsuri satisfăcătoare, nestingherită în situațiile fluide în care alții presimt numai pericole, capabilă de judecăți autonome și independente, care respinge ceea ce este codificat, care manipulează obiecte și concepte fără să se lase inhibată de conformitate. Toate aceste calități se manifestă în procesul creativ”. (Rodari, 1980, p. 184)

I-am însoțit pe elevii mei în permanență de-a lungul experimentului cu feedback și cu încurajare. Le-am recomandat să încerce să tolereze ambiguitatea, să-și autoevalueze „produsele creatoare”, să aranjeze spontan, inedit, neobișnuit elementele, ideile, formele. Am ținut cont de indicațiile lui C. Rogers, care considera că asigurarea unor condiții de securitate psihologică constituie premisa pentru dezvoltarea potențelor creative. În acest sens, am ținut seamă că această securitate psihologică se obține prin câteva modalități. În primul rând, copilul trebuie să se simtă acceptat așa cum este, să se simtă valorizat, numai astfel putând încerca auto-actualizarea și orientarea spre

creativitate. Apoi, am asigurat un climat în care a fost înlăturată critica. Nu în ultimul rând, am căutat să îi înțeleg empatic pe elevi, încât eul fiecăruia să se poată dezvolta și exprima în forme diverse. (Rogers, 1961)

Compararea rezultatelor finale obținute cu cele care preced intervenția prin exerciții

Eficiența implementării programului de dezvoltare a creativității în exprimare la elevii din clasa a IV-a C este evidentă, fapt demonstrat și de rezultatele obținute de aceștia în urma reevaluării nivelului de creativitate în etapa post-experimentală.

În continuare vor fi prezentate datele rezultate din compararea rezultatelor obținute de elevi în etapa preexperimentală și postexperimentală.

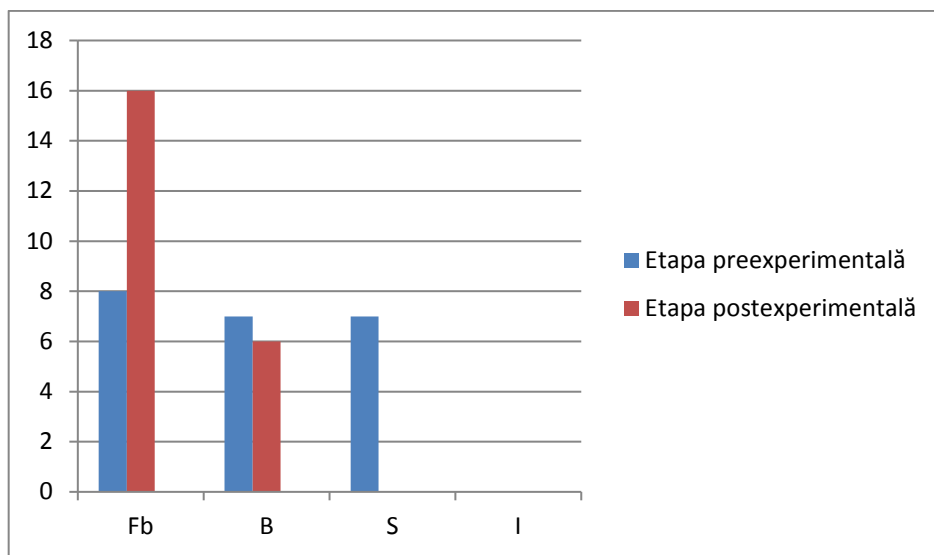

Fig. 1. Evoluția comparativă a rezultatelor obținute de elevii clasei a IV-a C la evaluarea creativității în exprimarea orală în etapa preexperimentală și postexperimentală

După cum putem observa, s-au produs frumoase salturi calitative. Semnificativă este creșterea numărului elevilor care au ajuns la „Foarte bine” de la „Bine”, dar și al celor care s-au ridicat la „Bine” de la „Suficient” și nu în ultimul rând al celor care au ajuns la „Suficient” de la „Insuficient”.

DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ÎN EXPRIMAREA ORALĂ A ELEVILOR
ÎN URMA APLICĂRII UNOR TEHNICI CREATIVE LA CLASĂ

Dictonul latin „Repetitio est mater studiorum” s-a demonstrat a fi real și în acest context, deoarece insistând asupra unei componente de conținut, se obțin rezultate frumoase. Din păcate, programa școlară este foarte încărcată, iar achizițiile de bază sunt multe asupra cărora trebuie să insistăm în clasele primare și nu ne rămâne timp suficient pentru a acorda dezvoltării unei competențe transcurriculare de bază cum este creativitatea. Sigur că am avut în vedere permanent exerciții pentru dezvoltarea creativității, iar noile manuale școlare sunt reușite în acest sens, întrucât sunt multe exerciții pentru creativitate, proiecte, lucrări de portofoliu. Am lucrat toate aceste propuneri cu elevii mei, m-am bucurat foarte mult să constat că le place acest tip de cerințe, dar experimentul didactic pe care l-am realizat a însemnat mult mai mult.

În general am lucrat multe exerciții în grupuri de 4-5 elevi constituite pe rândurile de bănci deoarece această împărțire se face imediat. Am constatat că un avantaj al grupului este că fiecăruia îi vine rândul să vorbească, să prezinte propria contribuție sau rezultatul activității în echipă. În privința creativității în exprimarea orală am observat o îmbunătățire generală la nivelul clasei atât în ce privește flexibilitatea, cât și originalitatea și fluența limbajului. Nu în ultimul rând am notat dezinvoltură, curaj, dorința de a-și prezenta propria părere sau propria contribuție, ceea ce pentru unii elevi mai timizi și mai retrași înseamnă o achiziție importantă. Așadar, cu toate că am vizat dezvoltarea creativității limbajului oral, intervenția a adus îmbogățirea și dezvoltarea în general a limbajului oral, pe lângă creșterea nivelului de creativitate asupra căreia s-a focusat intervenția.

Vom trece la prezentarea comparativă a rezultatelor de la evaluarea creativității orale pentru un elev obișnuit, mediu ca situație la învățătură.

Tabelul 1. Calificativele obținute la evaluarea creativității în exprimarea orală de elevul obișnuit, mediu ca rezultate la limba și literatura română (B.L.).

Evaluare	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8	Item 9	Item 10
Preexperimentală	S	B	B	B	B	S	B	B	B	S
Postexperimentală	Fb	B	B	Fb	B	Fb	B	B	Fb	Fb

Se poate observa un salt calitativ net în urma intervenției, respectiv dacă înainte obținuse trei de „Suficient” și șapte „Bine”, ajunge la sfârșit să înregistreze cinci „Foarte bine” și cinci „Bine”.

Rezultatele unei eleve cu cerințe educaționale speciale (CES) (R.A.) la evaluarea creativității în exprimarea orală sunt următoarele:

Tabelul 2. Calificativele obținute la evaluarea creativității în exprimarea orală de eleva cu CES, care prezintă hiperactivitate și tulburări grave de vedere (R.A.).

Evaluare	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8	Item 9	Item 10
Preexperimentală	S	S	B	S	S	B	S	S	B	S
Postexperimentală	B	Fb	B	Fb	Fb	B	Fb	B	Fb	B

Dacă înainte de intervenție obținuse șapte „Suficient” și trei „Bine”, în urma intervenției ajunge la cinci „Foarte bine” și cinci „Bine”. Constatăm că în ceea ce privește creativitatea exprimării orale, eleva cu CES a progresat absolut spectaculos deoarece exprimarea orală nu este condiționată de tulburările de vedere. Ea se exprimă în general frumos, este creativă, de multe ori creează expresii surprinzătoare pe care le folosește în discuții obișnuite și cred că din aceste motive s-a regăsit în aceste tehnici de stimulare a creativității și s-a lăsat modelată cu ajutorul lor.

Binînțeles că la această vârstă copiii sunt foarte receptivi, ușor modelabili, ajunge doar să reușim să îi motivăm și să îi atragem la activitățile pe care le propunem. Această fetiță, bunăoară, întâmpină unele dificultăți la scris, suferind de hiperactivitate, având și probleme de vedere destul de serioase, însă este foarte bună la nivelul exprimării orale.

Se poate concluziona că o parte dintre elevi au obținut punctaj maxim de la început, deoarece aceștia au fost întotdeauna receptivi la ceea ce am făcut în clasă, au fost lideri în lucrările de grup cu care i-am obișnuit încă din clasele mici, prin urmare erau familiari cu orice tip de sarcini, iar sarcinile noi nu i-au luat niciodată pe nepregătite ci, din contră, s-au adaptat repede la cerințe și au obținut rezultate maxime.

O a doua categorie de elevi sunt cei care au obținut punctaj mediu („Bine”) la evaluarea preexperimentală, deoarece ei posedă instrumentele de bază ale comunicării, atât orale, cât și scrise, însă în ce privește creativitatea prestației lor a fost loc de mai bine. Progresul a venit în urma intervenției, deoarece în special sarcinile care au fost lucrate în grup îi ajută foarte mult pe toți membrii grupului, practic în grup sunt mai multe minți puse împreună, unde fiecare îi îmbogățește pe ceilalți. Acest tip de sarcini sunt foarte, foarte eficiente întrucât copiii învață nu numai de la învățător, ci învață ei unul de la celălalt. Cred că acest tip de exerciții i-a ajutat foarte mult pe copii să facă progrese și să ajungă la rezultatele postexperimentale menționate.

Există și categoria copiilor cu cerințe educaționale speciale care au progresat și ei după posibilitățile lor, tot învățând împreună cu colegii lor și de la colegii lor care sunt mai avansați decât ei.

Analizând evoluția elevilor sub aspectul componentelor de creativitate, am observat că în urma programului de intervenție s-a dezvoltat foarte mult flexibilitatea atât în exprimarea orală, cât și în cea scrisă, în general. Se explică acest lucru prin faptul că, de exemplu, originalitatea exprimării o vizăm în mod direct la clasă în toate activitățile de limbă și comunicare. Mereu cerem elevilor cuvinte cu înțeles asemănător sau opus, expresii frumoase, etc. Și asta nu doar la limba română, deoarece și la matematică apreciem când un elev reușește să rezolve o problemă într-un alt mod decât cel obișnuit sau dacă o știe rezolva în două moduri. La educație plastică apreciem foarte mult faptul că aceeași temă plastică își găsește atâtea moduri de realizare câți elevi avem în clasă, bineînțeles dacă le lăsăm libertatea de a imagina fiecare în felul său, poate oferindu-le mai multe modele de lucrări, poate apelând la experiența proprie care îl face pe fiecare să își reprezinte în modul său un răsărit de soare sau un coș cu fructe, pădurea toamna, primăvara sau atâtea teme frumoase și îndrăgite de fiecare copil în parte. Iată cum originalitatea este mereu în vizorul nostru ca dascăli, pe când celelalte criterii ale creativității ca flexibilitatea, fluența, elaborarea, sensibilitatea la problemă nu ne sunt chiar așa la îndemână între prioritățile fiecărei lecții.

Rodari povestește cum se spunea copiilor povești care nu aveau nicio legătură cu realitatea și pe care le născocea ajutându-se de tehnicile de a crea povești ale lui Breton. De asemenea, își amintește cum în vremea aceea a dat unui modest maculator titlul pompos de „Caiet de fantastică” notând în el nu povestirile pe care le istorisea, ci modul în care se nășteau, artificiile pe care le descoperea sau pe care credea că le descoperă pentru a da viață cuvintelor și imaginilor.

De exemplu, simpla tehnică a binomului fantastic educă enorm de mult flexibilitatea exprimării alături, bineînțeles, de originalitate, fluență, capacitate de elaborare, sensibilitatea la probleme, motivație intrinsecă și alte trăsături de personalitate. Elevii mei s-au amuzat când le-am spus că îi rog să creeze povești, chiar dacă ireale, pornind de la cuvintele *câine* și *dulap*. Evident că le-am sugerat cea mai simplă metodă de a lega aceste două cuvinte între ele, aceea de a pune între ele o prepoziție. S-au născut astfel mai multe expresii: *câinele cu dulapul*, *dulapul pentru câine*, *câinele pe dulap*, *câinele în dulap*. Am stat să mă gândesc observându-i pe micuții mei creatori de povești cât de mult îi ajută un astfel de exercițiu să rupă clișeele de exprimare, convențiile, concentrarea asupra logicii fiecărei expresii pe care am pus atâta accent. De fapt, o fetiță a și remarcat spunându-mi că până atunci le spuneam mereu că orice expresie pe care ei o creează sau orice propoziție, fragment, compunere, etc trebuie să fie corectă din două puncte de vedere: logic și gramatical, iar de această dată le spun că au permisiunea să creeze povești aparent fără logică, fantastice, greu de

înțeles pentru ceilalți. Desigur i-am făcut precizarea că rămân valabile toate regulile cu care i-am obișnuit, însă de data asta exersăm câteva tehnici de educare a creativității în exprimare, și în acest caz ne interesează cum să fim creativi.

Putem afirma că programul de intervenție a avut un impact foarte mare asupra elevilor din grupul experimental în ce privește dezvoltarea creativității în exprimare. Majoritatea elevilor implicați în activități au reușit să achiziționeze cunoștințe, abilități și competențe care îi ajută să se exprime mai creativ, iar acest lucru va însemna mult pentru evoluția lor școlară ulterioară.

Ca o concluzie se poate afirma faptul că programul de implementare a unor tehnici creative a avut un impact pozitiv asupra beneficiarilor, contribuind la optimizarea nivelului de dezvoltare a competențelor și abilităților elevilor, necesare în evoluția lor ulterioară la învățatură în câmpul tuturor disciplinelor școlare, deoarece creativitatea stă la baza reușitelor la învățatură în ansamblu. Un elev creativ este capabil să facă conexiuni între cunoștințe, să facă transfer de informații de la o materie la alta și să le lege în noi structuri, iar de aceste competențe cheie au nevoie în ziua de azi copiii noștri.

BIBLIOGRAFIE

- Golu, P., Verza, E., Zlate, M., (1993), Psihologia copilului, Editura Didactică și Pedagogică, București
- Guilford, J.P., (1950), Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444-454
- Kallay, E., Catrinel A., (2010), Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale la preșcolari: ghid practic pentru părinți, Editura ASCAR, Cluj-Napoca
- Michalko, M., (2008), Secretele creativității, Editura Amaltea, București
- Munteanu, A., (1994), Incursiuni în creatologie, Editura Augusta, Timișoara
- Radu, I., Ionescu, M., (1987), Experiență didactică și creativitate, Editura Dacia, Cluj-Napoca
- Roco, M., (2001), Creativitate și inteligență emoțională, Editura Polirom, Iași
- Rodari, G., (1980), Gramatica fanteziei. Introducere în arta de a inventa povești, trad. Gheorghe Anca, Editura Didactică și Pedagogică, București
- Rogers, C., (1961), On becoming a person, Houghton Mifflin, Boston
- Roșca, A., (1967), Creativitate, modele, programare, Editura Științifică, București
- Roșca, A., (1972), Creativitatea, Editura Enciclopedica Română, București
- Roșca, A., (1981), Creativitate generală și specifică, Editura Academiei, București
- Sternberg, R.J., (2005), Manual de creativitate, Editura Polirom, Iași
- Stoica-Constantin, A., (1983), Creativitatea elevilor, Editura Didactică și Pedagogică, București
- Stoica-Constantin, A., (2004), Creativitatea pentru studenți și profesori, Editura Institutului European, Iași
- Weisberg, R.W., (1993), Creativity. Beyond the myth of genius. New York: WH Freeman